

IDALIA SMOCZYK-JACKOWIAK

AP SŁUPSK

IDEA KRUCJAT W ŚRODOWISKU DWORSKIM HENRYKA II PLANTAGENETA

Istotę ideologii krucjatowej i jej praktycznych następstw, przede wszystkim wypraw krzyżowych, naświetlił wszechstronnie niemiecki mediewista Carl Erdmann¹. Najogólniej rzecz biorąc, uczony ten wykazał, że ideologia krucjat wyniknęła z powiązania dwóch wcześniejszych idei znanych chrześcijańskiemu światu, to jest pielgrzymki (zwłaszcza pokutnej) i wojny świętej w obronie Krzyża. Do ustaleń C. Erdmanna nawiązał Michel Villey, akcentując różnice w pojęciach wojna święta i krucjata². Traktując krucjatę jako instytucję specyficzną dla systemu feudalno-kościelnego, M. Villey uznał za jej autora papieża Urbana II. Należy zgodzić się z Jerzym Hauzińskim, który sformułował tezę, iż „krucjaty były gigantycznym przedsięwzięciem ideowym i programowym papieżstwa okresu reform, pozostając w ścisłym związku z systemem papalizmu jako ich logicznego następstwa”³. Inspirowany przez papieżstwo zapal krucjatowy od samego początku natrafiał na bariery w postaci interesów i aspiracji wyższej warstwy feudalnej, z monarchami włącznie. Tak się działo m.in. z krucjatowym programem Henryka II Plantageneta.

Pojęcie krucjat lub – szerzej – wojny „dla chwały Krzyża” stopniowo przenikało do świadomości mieszkańców Wysp Brytyjskich. Idea wojny sprawiedliwej i *ethos* bohaterskiej walki w obronie chrześcijańskiej ludności widoczny jest już w relacji Bedy Czcigodnego. Przytacza on opis heroicznych zmagania Oswalda z Northumbrii z Cadwallą z Gwynedd. Stoczona w 633 r. bitwa pod Heavenfield zakończyła się zwycięstwem „niewielkiej, lecz silnej wiarą” armii Oswalda. Bóg wysłuchał modlitw pobożnego dowódcy, walczącego „w słusznej sprawie”, w obronie swojego ludu. Beda Czcigodny przytacza również opis męczeńskiej śmierci Oswalda, do ostatniej chwili modlącego się za swój lud⁴. Kult Oswalda szybko rozprzestrzenił się

¹ C. Erdmann, *Die Entstehung des Kreuzzugsgedanken*, Stuttgart 1965, passim.

² M. Villey, *La Croisade. Essai sur la formation d'une theorie juridique*, Paris 1942, s. 16 i nn.

³ J. Hauziński, *W kręgu uniwersalizmu średniowiecznego sacrum Imperium Romanum. Apogeum i załamanie niemieckiej polityki imperialnej w pierwszej połowie XIII wieku*, Słupsk 1988, s. 92 i nn.

⁴ B. Venerabilis, przekł. ang., *Ecclesiastical History of the English People*, Oxford 1969, s. 214-215, 231, 240-243, 251.

wiadomość o klęskach chrześcijan i upadku Jerozolimy odebrała Henrykowi II, według kronikarzy, mowę na cztery dni⁶⁰. Zmianę strategii wobec Ziemi Świętej miało przynieść dopiero panowanie Ryszarda Lwie Serce.

Summary

The idea of crusading in the court of Henry II Plantagenet

The Plantagenet monarchy, similarly to other European monarchies, became involved in the crusading ideology through the campaigning of the Roman Church. Henry II Plantagenet (1154-1189) declared his willingness to take part in the crusade and introduced special taxes in connection with the apparently planned expedition. However, he had no intention of participating in such an expedition. Real conditions of crusading projects of Henry II were determined among others by the conflict with Thomas Becket and his concern about Plantagenet dominions on the continent. Therefore, it was only Richard I the Lionheart who fulfilled the crusading promises of his father.

---

⁶⁰ Gerwazy z Canterbury, *Historical Works...*, s. 389.